

Pranešimas spaudai

Liuksemburgas, 2023 m. sausio 16 d.

Pavojingųjų atliekų kiekis ES vis dar didėja

Nepaisant ES veiksmų, kuriais siekiama sumažinti jų susidarymą, nuo 2004 m. ES susidarančių pavojingųjų atliekų kiekis toliau didėjo. Šiandien paskelbtoje Europos Audito Rūmų apžvalgoje nagrinėjami esami ir būsimi su pavojingosiomis atliekomis susiję uždaviniai – gerinti klasifikavimą, užtikrinti atsekamumą, didinti perdirbimą ir kovoti su neteisėta prekyba, kuri vis dar yra pelninga veikla.

„Pavojingųjų atliekų susidarymas didėja, ir ES turi spręsti šią problemą, – teigė už apžvalgą atsakinga Europos Audito Rūmų narė Eva Lindström. – Geriausi būdai tvarkyti pavojingąsias atliekas yra perdirbimas ir energijos gavyba. Šalinimas turėtų būti naudojamas tik kaip kraštutinė priemonė. Tačiau daugiau kaip 50 % ES pavojingųjų atliekų vis dar paprasčiausiai šalinamos. Šioje apžvalgoje parodome, kad pavojingųjų atliekų prevencija ir tvarkymas tebėra sudėtingi, tačiau taip pat suteikia galimybių.“

Geriausias būdas spręsti pavojingųjų atliekų problemą – užkirsti kelią jų susidarymui. Tai yra ES prioritetą nuo 1991 m. ES veiksmais daugiausia dėmesio skirta tam, kaip ekonominės veiklos vykdytojai kuria ir gamina produktus, kad teršėjai būtų atsakingi už savo atliekas ir kad vartotojai būtų geriau informuojami. Nepaisant šių iniciatyvų, ES susidarančių pavojingųjų atliekų kiekis nemažėja.

Pavojingosios atliekos turi būti tvarkomos specialiuose apdorojimo įrenginiuose laikantis griežtų taisyklių ir saugos reikalavimų. Dėl to atsirandanti administracinė našta ir didesnės ekonominės veiklos vykdytojų išlaidos kelia prekybos pavojingosiomis atliekomis riziką, kai veiklos vykdytojai nedeklaruoja, kad jų susidariusios atliekos yra pavojingos, o neteisėtai jas iškrauna arba neteisėtai siunčia kitur. Auditoriai pabrėžia, kad tinkamas pavojingųjų atliekų klasifikavimas ir atsekimas galėtų padėti išvengti netinkamo tvarkymo ir neteisėto taisyklių apėjimo, tačiau jie pažymi, kad pavojingosios atliekos skirtingose valstybėse narėse klasifikuojamos skirtingai. Europos Komisija taip pat galėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų suderinti taikytini ES teisės aktai, teigia auditoriai. Nacionalinių elektroninių pavojingųjų atliekų registru suderinimas su planuojamu Europos atliekų vežimo registru galėtų padėti veiksmingiau atsekti pavojingąsias atliekas per visą jų gyvavimo ciklą.

Geriausia būtų, kad pavojingosios atliekos būtų paruoštos pakartotiniam naudojimui arba perdirbtos. Tačiau daug pavojingųjų atliekų netinka pakartotinai naudoti, o perdirbimą varžo techniniai sunkumai ir rinkos galimybių perdirbtų produktų gamybai stoka. Apžvalgoje auditoriai nurodo, kad perdirbimo technologijų ir pajėgumų tobulinimas suteiktų galimybių: pavyzdžiui, svarbiausių žaliavų surinkimas iš elektroninių prietaisų ir kitų atliekų sustiprintų ES strateginį savarankiškumą.

Šio pranešimo spaudai tikslas – pateikti Europos Audito Rūmų apžvalgos pagrindines mintis. Visa apžvalga pateikta eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Prekyba pavojingosiomis atliekomis ir neteisėtas jų išmetimas tebėra pelninga veikla. Apskaičiuota, kad vien tik prekybos metinės pajamos sudaro 1,5–1,8 milijardo eurų. Nustatymas, tyrimai ir baudžiamasis persekiojimas yra reti, o bausmės yra mažos.

Skaitmeninimo naudojimas, siekiant geriau atsekti pavojingas atliekas ir kovoti su melagingomis deklaracijomis, taip pat labiau atgrasantis sankcijų mechanizmas galėtų apriboti neteisėtos prekybos galimybes. 2021 m. Komisijos pasiūlytas visų šalinti skirtų atliekų vežimo draudimas galėtų dar labiau prisidėti prie prekybos pavojingosiomis atliekomis mažinimo.

Bendra informacija

ES teisės aktuose pavojingosios atliekos apibrėžiamos kaip atliekos, turinčios vieną ar kelias pavojingas savybes, pavyzdžiui, sprogstamosios, dirginančios ar toksiškos. Pavojingosios atliekos gali pakenkti žmonių sveikatai ir aplinkai.

Gamyba (ypač metalai), vandens ir atliekų valymas, statyba ir kasyba kartu sudaro 75 % ES susidarančių pavojingųjų atliekų. Pavojingosios atliekos taip pat gali būti gaminamos namų ūkiuose (pavyzdžiui, tam tikri vaistai, naudotos baterijos, valymo priemonės, elektroniniai prietaisai).

Atliekų tvarkymo srityje ES šalys yra atsakingos už ES teisinių reikalavimų vykdymo užtikrinimą nacionaliniu lygmeniu. Komisija pradėjo daug pažeidimo nagrinėjimo procedūrų prieš valstybes nares dėl to, kad jos neperkėlė ES reikalavimų į nacionalines taisykles, arba nesilaikė ES reikalavimų. Komisija turi bendrą supratimą apie atliekų tvarkymui skiriamą ES finansavimą: 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu skirta 4,3 milijardo eurų ES lėšų, tačiau ne konkrečiai pavojingosioms atliekoms. Iš turimų duomenų matyti, kad toks finansavimas daugiausia buvo teikiamas pagal programą „Horizontas 2020“, skirtą moksliniams tyrimams ir gebėjimams stiprinti. Kiti didžiausi pavojingųjų atliekų tvarkymo finansavimo rėmėjai yra Sanglaudos ir Europos regioninės plėtros fondai. Papildant ES biudžetą, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ir Europos investicijų bankas taip pat teikia finansavimą, skirtą atliekoms, įskaitant pavojingas atliekas, tvarkyti. Nuo 2020 m., kai buvo priimtas Taksonomijos reglamentas, ES nustojo finansuoti pavojingųjų atliekų deginimą ir šalinimą sąvartynuose, kurie laikomi netvaria veikla. Vietoj to, ji skatino perdirbimo veiklą.

Tai ne audito ataskaita, o apžvalga, daugiausia pagrįsta viešai paskelbta informacija ar specialiai šiuo tikslu surinkta medžiaga. Ankstesni Audito Rūmų leidiniai šioje srityje yra susiję su [principu „teršėjas moka“](#), [elektros bei elektronikos atliekomis](#) ir [plastiko atliekomis](#).

Audito Rūmų apžvalga „*ES veiksmai, kuriais siekiama spręsti didėjančio pavojingų atliekų kiekio problemą*“ paskelbta [Audito Rūmų interneto svetainėje](#).

Kontaktai spaudai

Audito Rūmų spaudos tarnyba: press@eca.europa.eu

- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 691 553 547
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 691 551 502
- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 621 552 224